

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ
«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ:
РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ
ТА КРЕАТИВНОСТІ»**

19 квітня 2012 р.

Київ

Погодина Светлана	
Онтологія дитячого образотворчого мистецтва.....	247
Поліщук Катерина	
Творчість як результат осмислення дошкільником оточуючої дійсності.....	251
Постова Катерина	
Підтримка пізнавальної активності в дошкільному віці як передумова розвитку дослідницьких здібностей.....	254
Прокудіна Олена, Славникова Жанна	
Виявлення дитячої обдарованості у дітей в умовах дошкільного закладу.....	256
Радченко Аліна	
Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури.....	259
Савенков Александр	
Діагностика інтелекту як центральна проблема психології дитячої одареності.....	263
Саприкіна Олена	
Зображувально-ігрова діяльність як засіб розвитку уяви молодших дошкільників.....	269
Сидельникова Ольга	
Особливості розвитку ціннісного самоствавлення в дітей дошкільного віку.....	274
Синьовська Наталія	
Зображувальна діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	277
Сіпко Кирило	
Освіта в області природничих та математичних дисциплін, що базується на допитливості. Досвід міжнародних проєктів «La main à la pâte» та «Fibonacci».....	283
Січко Тетяна	
Засвоєння засобів художнього експериментування у професійній підготовці вихователя як умова розвитку креативності дошкільника.....	286
Скорбенко Світлана	
Використання нетрадиційних технологій зображувальної діяльності з метою розвитку художніх здібностей дошкільників.....	290

Когда мы говорим, что тест обладает внутренней валидностью, мы имеем в виду, что он измеряет фактор объективно, сто степенью погрешности (которая сама может быть измерена) и что он положительно коррелирует с другими тестами, измеряющими тот же фактор.

Если тесты, по которым измеряется интеллект, коррелируют с другими критериями, которые могут быть использованы для его оценки (например: образовательный уровень, социальное положение и т.п.) тогда говорят о том, что они обладают внешней валидностью.

Обычно тестовые задания позволяют измерять и флюидный, и кристаллизованный интеллект. Не смотря на то, что приобретенные знания и способность решать разные проблемы кажутся разными вещами, тесты оценивающие то и другое довольно значительно коррелируют друг с другом. Это не удивительно, если человек обладает высоким уровнем флюидного интеллекта, то, скорее всего он и будет обладать высоким уровнем знаний, нежели человек с более низким флюидным интеллектом.

В этих условиях кажутся вполне правомерными ожидания, что такой человек будет более успешен в учебной деятельности, также высоки шансы, что он будет эффективно заниматься профессиональной деятельностью требующей высокой квалификации (научная работа, конструкторская деятельность, художественная деятельность и т.п.).

Традиционно много внимания уделяли исследователи проблеме связи между показателями IQ и школьной успеваемостью. Школьную успеваемость обычно измеряют получаемыми отметками и продолжительностью обучения. В большинстве случаев люди с высоким IQ более успешны в школе, они чаще получают хорошие отметки и их школьное обучение обычно длится дольше, напротив ученики с низкими показателями интеллекта, часто получают плохие отметки и их школьное обучение заканчивается раньше. Эти совпадения не равны ста процентам, однако данная закономерность наблюдается на протяжении многих десятилетий и отмечается во всех странах где проводились такие исследования.

Интеллект важен для достижения успехов в учебе, но он не является единственным фактором определяющим степень учебной успешности. Важную роль в становлении учебной успешности играют личностные факторы, такие как, например, особенности темперамента и характера. Упорные и настойчивые ученики, обычно оказываются более успешны в школьном обучении, чем более интеллектуальные, но не обладающие упорством и настойчивостью.

ЗОБРАЖУВАЛЬНО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ УЯВИ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

*Олена Саприкіна
Луганськ*

Стратегічні напрямки розвитку сучасної дошкільної освіти передбачають реалізацію інтеграційного підходу до побудови змісту,

формування в дошкільнят цілісного системного світобачення. Ускладнення взаємодії між різними галузями знань як провідна методологічна закономірність сучасного змісту навчання стимулює розвиток інтегративних процесів у дошкільній освіті.

На необхідності провадження інтеграційних процесів у практичній роботі дошкільних закладів наголошують провідні вчені сьогоднішнього дня: А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Т. Пироженко.

Доцільність реалізації принципу інтеграції в дошкільній освіті пояснюється синкретичною природою дитини дошкільного віку, яка має здатність до цілісного світосприймання за допомогою чуттєвих інформаційних каналів. Психологи (Л. Венгер, Л. Виготський, О. Запорожець, С. Рубінштейн), аналізуючи пізнавальну сферу дошкільника, зазначають цілісність дитячої психіки, указують на синкретизм дитячих уявлень про світ як основну якість дитячого мислення.

Різні аспекти взаємозв'язків ігрової та зображувальної діяльності досліджували такі вчені як З. Богуславська, Г. Григор'єва, Т. Казакова, Н. Сакуліна та ін. Ми розглядаємо зображувально-ігрову діяльність як засіб розвитку уяви молодшого дошкільника.

Уважаємо за необхідне визначити особливості розвитку уяви дитини молодшого дошкільного віку.

У вітчизняній психології дослідження розвитку уяви дошкільника продовжувалося за двома напрямками. Автори першого (Д. Ельконін, А. Леонт'єв, Н. Михайленко, Ф. Фрадкіна) – пов'язували розвиток уяви з оволодінням дитиною предметною та сюжетно-рольовою грою. Другий напрямок у дослідженні уяви пов'язаний з оволодінням дошкільником різними видами діяльності, що функціонують паралельно до ігрової (Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Т. Казакова, В. Мухіна, Н. Сакуліна та ін.).

На думку Г. Люблінської, уява – своєрідна форма відображення об'єктивної дійсності, психічний процес, що полягає у створенні нових образів шляхом переробки матеріалу сприймань і уявлень, що виникли в попередньому досвіді [5].

Психологи (О. Дьяченко, Л. Виготський) стверджують, що у дитини розвивається поступово, з накопиченням нею певного досвіду. Нові образи уяви, якими б чудернацькими вони не були, засновані на уявленнях і враженнях, які ми отримуємо в реальному житті [2]. Отже, потенціал нашої уяви залежить від обсягу та різноманітності нашого досвіду. Зважаючи на те, що життєвий досвід малюка обмежений, у дитини-дошкільника бідніша за уяву дорослого.

На думку вчених (Л. Виготський, О. Дьяченко, Д. Ельконін, А. Леонт'єв, Ф. Фрадкіна) молодший дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку уяви. Генетичними передумовами такого розвитку у дітей є активність, потреба в нових враженнях, а також потреба в спілкуванні й самоствердженні, яка спонукає дитину до пізнавально-комунікативної, моторної активності.

Окремою умовою розвитку уяви постає наслідування, особливо складних своїх форм, що віддалені від простого копіювання дій дорослого. Наслідування у дітей молодшого дошкільного віку набу-

ігрового характеру й спочатку не містить у собі елементів уяви. Головне в ньому – відпрацювання знайомих дитині з досвіду дій. У спільній з дитиною діяльності дорослий є не стільки найрозумнішим, як найбільш творчим учасником спільної діяльності, який щоразу по-новому виконує ті чи інші знайомі дитині завдання. Поступово відбувається перебудова стосунків дитини з дорослим – так зване руйнування їх спільної діяльності, у якій молодший дошкільник уже не погоджується бути пасивним виконавцем, а виявляє бажання й готовність бути активним учасником [4]. Л. Галігузова вважає, що уява молодшого дошкільника має репродуктивний характер, але й з'являються елементи творчості [1]. Про перші прояви уяви свідчить уміння дитини діяти в уявній ситуації з уявними предметами. Поступово ускладнюється структура ігрових дій молодшого дошкільника. Дитина моделює доступну її розумінню сферу діяльності дорослих і в цьому процесі оволодіває способами побудови дій, їх взаємозв'язку й послідовності. Розвивається символічне використання предметів, які в грі виконують функцію заміників. Ігрова дія виконується «неначе», «нібито». Істотною причиною виникнення уяви є суперечність між прагненням дитини наслідувати дорослого, бути такою, як він, і об'єктивними можливостями реалізації цього прагнення. Перші прояви сюжетно-рольової гри в молодшому дошкільному віці дозволяють подолати цю суперечність: малюк діє в уявній ситуації, але як дорослий.

Якщо в іграх дітей раннього віку ще не залучається уява – вони, здебільшого, є результатом наслідування дій дорослого, то ігри дітей молодшого дошкільного віку можуть називатися грою в повному розумінні цього слова [5].

За твердженням психологів, уява в молодшому дошкільному віці має афективний характер. Змістом такої уяви постають емоції й переживання дитини. Засвоєння дитиною предметного змісту довкілля відбувається в контексті вже сформованого емоційного контакту з дорослим. Емоційний компонент є домінуючим при орієнтації дитини на дорослого. Тільки за умови особливих афективних взаємин дитини та дорослого виникає наслідування та інші форми взаємодії. За відсутності такого емоційного контакту не буде спрямованості дитини на досвід дорослого [5].

Отже, у дітей молодшого дошкільного віку переважає відтворювальна уява, починає формуватися її спрямованість, однак планування ще немає. Відсутність цілеспрямованості призводить до мінливості образів, які виникають. Невміння керувати своїми ідеями, підпорядковувати їх своїй меті, призводить до того, що задуми гинуть без їх утілення. Відсутність планування різних видів діяльності свідчить про слабкість, нестійкий характер різних психічних процесів, зокрема й уяви.

Гра й зображувальна діяльність виникають практично водночас у житті дітей. В процесі гри у дитини може виникнути потреба щось намалювати, процес малювання, як і сам малюнок, стає сюжетним продовженням гри. Таке природне взаємопроникнення гри та зображувальної діяльності наводять на думку про потенційні можливості інтеграції цих двох видів діяльності. Взаємозв'язок зображувальної діяльності з грою створює значущий для кожної дитини мотив діяльності, а це забезпечує більш високу її продуктивність. Завдяки своїм природним

віковим особливостям (нестійка увага, нездатність до тривалої роботи швидке переключення з одного виду діяльності на інший) малюк без будь-яких зусиль перевертається, активно спілкується та швидко входить у гру захоплюється вигаданим образом, дією. Інтеграція ігрової та зображувальної діяльності дає різні результати залежно від домінування структурних складових того чи іншого виду діяльності. Наприклад, зміна предметного змісту, бажання отримати той чи інший результат (виробити здатність швидко, активно діяти чи отримати оригінальний малюнок) передбачає домінування або ігрових дій, або зображувальних. Звідси виникають два різні утворення: «образотворча гра» та «ігрове зображення».

Образотворча гра – це специфічна діяльність, у якій удосконалюються навички зображення у спеціально створених ігрових умовах. В образотворчій грі домінує ігровий процес та ігровий результат. Образотворча гра - активне використання продукту власної творчості усвідомлення його значущості для інших. У молодшому дошкільному віці всі види діяльності спрямовуються та корегуються вихователем і не усвідомлюються дитиною як самостійні. І тільки зображення, яке виникло у власній фантазії та реалізоване власною рукою, створює підґрунтя для самоствердження. Дитина бачить, як її малюнок неодноразово використовується в різних ситуаціях гри, що дає можливість усвідомити значущість своєї творчості, отримати її позитивну оцінку, а отже, і стимул для подальшої діяльності.

Наведемо фрагменти образотворчої гри (у процесі роботи було використано вірші з книги Маргарет Реттих «Уроки малювання у віршах»). Вихователь читає вірш і малює травичку: *Ось пучок трави сувої Показався під ногою. Домальовує ніжки:*

Раптом звідки не візьмись Ніжки у нього взялись! Малює голівку їжачка:

Ніс як чорний п'ятачок, Очі – намистинки. В нього шубка з голівки Звертається до дітей: Хто ж це, діти? Діти впізнають у зображенні образ їжачка: їжачок!

Під час наступної образотворчої гри вихователь знайомить дітей з кольоровими олівцями як художнім матеріалом, водночас стимулюючи роботу уяви. Вихователь малює за змістом вірша: *Олівцями можна, діти Малювати все на світі!* Малює пряму лінію:

Для початку я малюю Просто лінію пряму. Домальовує до прямої коло:

Після цього, мій дружок, Домалюємо кружок. Вихователь: Що в тебе вийшло? Діти: Кулька. Вихователь:

Кулька повітряна – Родичка вітряна! Вітер дме – вона летить Нам її не зупинити! Малює горизонтальну лінію, над нею – коло: Коло на горизонтальній лінії півколо. Малює на горизонтальній лінії півколо. Малює жука-сонечка: воно сховається – Нічка починається. Малює жука-сонечка:

Кулька червона, крапки чорненькі, Сонечко лізе по травці маленьке Сонечко, сонечко, сядь на мізинчик Та принеси нам гостинчик!

Вихователь: *На що схожа пряма лінія та коло?*

Вихователь пропонує дітям домалювати кола за власним задумом.

Під час виконання завдання «Чарівні хмарки» вихователь показує дітям намальовані хмаринки та домальовує, супроводжуючи малювання віршованим текстом:

Звідки ці хмарки спустилися, друзі? Щипають траву в зеленому лузі,

Малює ніжки та голову вівці:

У кожної - чотири ніжки, На голові – маленькі ріжки.

Вихователь запитує у дітей, на кого схожі хмаринки, та пропонує перетворити всі хмаринки на овечок.

Ігрове зображення – це виконання дітьми будь-якого зображення з використанням ігрових дій. При цьому домінує процес зображення, результатом якого є малюнок. Це самостійна діяльність дітей, яка базується на досвіді, отриманому раніше. У процесі ігрового зображення діти самостійно ставлять мету, обирають умови, засоби для її реалізації й за допомогою зображувальних дій реалізують свій задум. Ігрове зображення знімає у дітей напругу, позбавляє від страху «я не можу» чи «у мене не вийде».

У ході виконання завдання «Камінці» вихователь показує дітям намальований морський берег. На березі – кілька камінців різної форми. Кожний камінець схожий одночасно на різні предмети, тварин, людину. Вихователь каже дітям, що на березі моря гуляв чаклун. Він перетворив на камінці все, що було на березі. Щоб усе розчаклувати, треба здогадатися, що тут зображено. Діти обирають один з камінців та малюють уявлюваний образ.

Завдання «Акваріум» передбачало перетворення різноманітних геометричних фігур на рибок.

Підсумуємо сказане: ігрова та зображувальна діяльності в молодшому дошкільному віці розвиваються паралельно та мають тотожну природу, тому вважаємо за можливе розглядати зображувально-ігрову діяльність дітей молодшого дошкільного віку. Доцільним є виокремлення підвидів зображувально-ігрової діяльності дітей: образотворчої гри та ігрового зображення, у процесі яких активізується уява дітей молодшого дошкільного віку.

Література:

1. Галигузова Л. Творческие проявления в дошкольном возрасте // Вопросы психологии. – № 2. – 1993. – С. 17-26.
2. Дьяченко О. М. Воображение дошкольника. – М. : Просвещение, 1986. – 147 с.
3. Кравцова Е. Е. Проблема развития воображения в дошкольном возрасте. – М. : Педагогика, 1991. – 152 с.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. – Изд. 2-е. – М. : Политиздат, 1977. – 304 с.
5. Люблинская А. А. Воспитателю о развитии ребенка. – Изд. 2-е., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1972. – 258 с.
6. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник / За ред. Н. В. Гавриш; авт. кол. : Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 496 с.